

Негодяєва Світлана Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української та зарубіжної літератури
ДЗ «Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА»: МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ «ЛІГА КРИЛАТИХ»

Мовно-літературна система освіти сьогодні орієнтована на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу, спрямованого на реалізацію мети базової середньої освіти – усебічний розвиток, навчання й виховання учнів, виявлення їхніх обдарувань, розвиток талантів і здібностей, формування компетентностей, необхідних для соціалізації та громадянської активності, свідомого життєвого вибору й самореалізації, трудової діяльності, відчуття відповідальності, шанобливого ставлення до суспільства, родини, довкілля і культури, української демократичної держави.

Новий проєкт під назвою «Ліга крилатих» народився за сприяння Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Інтегрована освітня система для 5–6 класів отримала всі необхідні дозволи та ліцензії, а навчальна програма відповідає всім вимогам Державного стандарту базової середньої освіти. Над створенням і розвитком освітньої системи для 5–6 класів працює авторський колектив, до складу якого входять представники та представниці наукової спільноти й учительства. Ця система є логічним продовженням освітньої системи для початкової школи «Світ чекає крилатих» А. Цимбалару [1, 2], упровадження якої розпочато ще у 2021 році. За системою «Ліга крилатих» на сьогодні навчається понад 1000 учнів й учениць у 7 областях України.

Моделю навчальну програму інтегрованого курсу «Література» (автори С. Негодяєва, Н. Семенів) розроблено відповідно до Закону України «Про освіту» (№2145-VIII від 05.09.2017), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (№463-IX від 16 січня 2020 року), Державного стандарту базової

середньої освіти (Постанова КМУ №898 від 30 вересня 2020 року), розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (№988-р від 14 грудня 2016 р.), з урахуванням принципів сучасної освітньої політики та Стратегії розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року.

Зміст, структура й результативність пропонованого курсу враховує принципи дидактики, вікові та індивідуальні особливості розвитку й потреб учнів адаптаційного циклу (5-6 класів), уможлиблює їхнє просування власними освітніми траєкторіями, забезпечуючи компетентнісний потенціал мовно-літературної галузі, спрямований на формування читацької та ключових компетентностей на засадах внутрішньо- і міжпредметних зв'язків у межах навчальних предметів та інтегрованих курсів системи («Українська мова», «Англійська мова», «Математика», «Всесвіт», «Інформатика», «Арт-технології», «Фізична культура») завдяки вертикальній і горизонтальній інтеграції та завданням єдиної соціокультурної тематики.

Відповідно мети мовно-літературної освітньої галузі (українська мова, українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською мовою)), визначеної Державним стандартом базової середньої освіти, **метою** інтегрованого курсу «Література», схваленої МОН і ДСЯО, визначено залучення учнів до компетентного знайомства з основними літературними здобутками митців класичної та сучасної художньої (української і зарубіжної) літератури у площині загальнолітературних, художньо-естетичних і літературознавчих, аксіологічних проблем, спрямованих на розвиток гармонійної особистості, здатної креативно мислити, творчо самореалізовуватися, на формування в неї гуманістичного світогляду, базованого на національних і міжкультурних орієнтирах.

Основоположними підходами запропонованої освітньої системи курсу є особистісно орієнтований, діяльнісний, інтегрований і компетентнісний, які ґрунтуються на дитиноцентрованому, комунікативно-діяльнісному, текстоцентричному принципах навчання на засадах діалогу та партнерської

взаємодії, спрямованими на позитивний результат у здобутті учнями очікуваних результатів навчання.

Читацька компетентність як інтегрований результат знань, умінь і навичок здобувача спрямована на усвідомлену роботу з художнім текстом, покликана формувати його авторсько-читацьку світобудову як інформаційну реальність, що розвивала б у нього не тільки естетичні смаки, а й давала змогу креативно застосовувати художні й літературознавчі ідеї синтезу традиційного й нетрадиційного для реалізації власних потреб. Її складниками є:

- усвідомлене творче читання й осмислення літературного твору на особистісному та системному рівнях;
- розуміння ідейно-тематичного змісту художнього твору, спрямованого на вироблення здатності до діалогу з його автором, героями, добою, культурою, відтворених у ньому;
- розуміння специфіки художнього твору;
- уміння інтерпретувати текст твору, залучаючи міжкультурні, міжмистецькі, міжпредметні зв'язки (на генетичному, типологічному рівнях);
- формування емоційно-оцінювального судження, критичного мислення щодо зображеного в художньому творі, культури полеміки, пізнавальних інтересів;
- формування стійкої мотивації і потреби в самостійному читанні творів, спрямоване на вироблення читацьких інтересів і смаків.

Запропоноване педагогічне рішення інтегративного підходу та єдиної соціокультурної лінії освітньої системи дасть змогу краще осягнути естетичну природу й пізнавальний, виховний, розвивальний потенціал літератури, визначати її роль у формуванні високодуховної, національно свідомої особистості; творчо застосовувати знання з інших наук під час вивчення цього курсу; критично осмислювати навчальний матеріал, виробляючи власну позицію в усвідомленні певної проблеми; апробувати пропедевтичні літературознавчі знання, уміння та навички з різних видів і шляхів аналізу художнього твору (проблемно-тематичного, пообразного, жанрового, компаративного,

комбінованого) для його глибинного осягнення як літературного феномена; формувати культуру ведення дискусії; користуватися довідковими матеріалами; розвивати свій читацький смак і підвищувати інтелектуальний рівень.

Для реалізації мети й завдань мовно-літературної освітньої галузі (українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською мовою)) і досягнення здобувачами освіти очікуваних результатів навчання виокремлено такі центри: «Автор-твір-читач», «Жанрова система літератури», «Літературознавчий діалог з текстом», «Теоретичний інструментарій», «Власна мовотворчість».

Пропонований зміст інтегрованого курсу рекомендовано розташовувати за тематичними блоками для 5 класу: «Книга – джерело знань», «Час для див і фантазій», «Уроки минулого», «Людина нібито не літає, а крила має...», «Природні дивограї»; для 6 класу: «Загадкова минувшина», «Криниці homo legens», «Велетні століть», «Пригодницькі світи», «Секрети сміхової творчості». До блоків подано художній контент української і зарубіжної літератури (класичної та сучасної), який рекомендовано вчителю використовувати в освітньому процесі.

Опанування кожного тематичного блоку доречно завершувати підсумковими літературними толоками, що передбачають застосування програмного, позакласного й регіонального матеріалів як вияв академічної свободи учасників освітнього процесу (толока-форум «Улюблені книжки», «Літературні посиденьки або онлайн-здибанки, квести, флешмоби, заочні зустрічі в соцмережах із письменником рідного краю (на вибір учителя/вчительки)», толока-презентація мінірозвідок, присвячених літературі рідного краю (на вибір), віртуальна/очна етнографічна толока-екскурсія до літературного (краєзнавчого) музею (на вибір учителя/вчительки), толока-літературні вечорниці «Легенди, перекази, бувальщини рідного краю» (на вибір учителя/вчительки або учнів/учениць), літературно-мистецька толока з використанням символіки народного епосу в мистецтві, толока з написання нарисів до сучасного літопису, толока-літературне «смакування» сучасної

пейзажної лірики (виразне читання поезії на вибір учнів/учениць), «Література, яку обираю Я або Посиденьки в бібліотеці», толока-байкарське змагання, толока-турнір, пригодницька толока-квест тощо.

Реалізація означених концентрів в освітній системі імпліцитно корелюється з щорічними традиційними інтегрованими предметними проєктами (наприклад, пізнавально-популяризаторським «Рекомендуємо!», творчо-дослідницьким «В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина» тощо), а також під час виконання завдань з інтегрованих проєктів з навчальних предметів й інтегрованих курсів освітньої системи.

Структура програми містить рекомендовані МОН рубрики: «Очікувані результати навчання», «Пропонований зміст інтегрованого курсу», «Види навчальної діяльності», які відповідають вимогам мовно-літературної освітньої галузі (українська мова, українська література, зарубіжні літератури (у перекладі українською) адаптаційного циклу Державного стандарту базової середньої освіти.

Огляд пропонованого проєкту лише окреслює завдання авторського колективу щодо активної участі в реформуванні літературної освіти. Освітня система живе, проходить усі етапи впровадження з методичним супроводом здобувачів, батьків, учителів, адміністрації закладів середньої освіти. Результативність системи успішна, хоча і ускладнилася реаліями та викликами часу, нам приємно відчувати, що наші здобувачі по життю будуть міцно тримати вудку, як голодний перехожий у східній притчі: «Звернувся до монаха бідняк: «Дай мені рибу! Я голодний». Монах мовчки віддав йому вудку».

ЛІТЕРАТУРА

1. «Ліга Крилатих». Сайт освітньої системи. URL: <https://ligakrylatykh.com> (дата звернення: 02.12.2022).
2. Світ чекає крилатих. Інтегрована освітня система А. Цимбалару. URL: <https://svitchekaiekrylatykh.com> (дата звернення: 02.12.2022).